

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

INNOVATIVE TECHNOLOGIES OF FOREIGN LANGUAGE DISTANCE LEARNING FOR HIGHER PROFESSIONAL EDUCATION APPLICANTS

Забезпечення якості підготовки здобувачів професійної освіти наразі є одним із актуальних завдань. Саме перед закладами вищої професійної освіти стоїть завдання задовольнити галузі промисловості кваліфікованими фахівцями попри виклики, що має освітня система взагалі й унікальні умови, в яких знаходиться кожен окремий заклад освіти, викладач, здобувач освіти.

Стаття присвячена дослідженню інноваційних технологій з метою удосконалення змісту дистанційного навчання іноземної мови у ЗВО. Методологічні підходи дослідження процесу дистанційного навчання іноземної мови у закладах вищої освіти еволюціонують відповідно до змін, що відбуваються в галузі освіти загалом та у світовому просторі. Тому систематизація теоретичних, методичних та практичних чинників, на яких ґрунтується сучасна методологія дистанційного навчання, уможливує формування новітніх можливостей сфери професійної освіти в напрямі її модернізації. У статті проаналізовано теоретичні дослідження та практичні розробки в галузі створення й удосконалення інноваційних технологій для організації та управління навчально-пізнавальною діяльністю слухачів під час дистанційного навчання іноземної мови; охарактеризовано особливості використання інноваційних технологій; виокремлено одні з найперспективніших; досліджено сучасні освітні WEB-технології, що дозволяють розширити методологічні складові дистанційного навчання іноземної мови в закладах вищої освіти. Авторка підкреслює переваги електронних мультимедійних підручників з іноземної мови для спеціальних цілей, виокремлює засоби створення та ключові характеристики сучасних електронних підручників.

У висновках статті авторка зазначає, що застосування інноваційних технологій дистанційного навчання іноземній мові сприятиме інтенсифікації та модернізації процесу, в результаті якого досягається синтез певних компетенцій слухачів закладів вищої професійної освіти, також авторка окреслює перспективні напрями подальших досліджень.

Ключові слова: іноземна мова, навчальні технології, дистанційне навчання, інновації, мультимедійний підручник, комп'ютерна

лінгводидактика, здобувач вищої професійної освіти.

Providing the quality training for professional education students is currently one of the most urgent tasks. It is higher education institutions that are faced with the task of satisfying the industry with qualified specialists despite the challenges faced by the educational system in general and the unique conditions in which each individual educational institution, teacher, and student is located.

The article is devoted to the study of innovative technologies in order to improve the content of distance learning of a foreign language in higher education institutions. Methodological approaches to the study of distance learning of a foreign language in higher education institutions are evolving in line with the changes taking place in the field of education in general and in the world. Therefore, the systematisation of theoretical, methodological and practical factors on which the modern methodology of distance learning is based makes it possible to form the latest opportunities in the field of professional education in the direction of its modernisation. The article analyses theoretical studies and practical developments in the field of creating and improving innovative technologies for organising and managing students' learning and cognitive activities in distance learning of a foreign language; characterises the peculiarities of using innovative technologies; identifies some of the most promising ones; studies modern educational WEB-technologies that allow expanding the methodological components of distance learning of a foreign language in higher education institutions. The author emphasises the advantages of electronic multimedia foreign language textbooks for special purposes, identifies the means of creating and key characteristics of modern electronic textbooks.

In the conclusion of the article, the author notes that the use of innovative technologies of distance learning a foreign language will contribute to the intensification and modernisation of the process that results in the synthesis of certain competences of students of higher professional education institutions, and the author outlines promising areas for further research.

Key words: foreign language, educational technologies, distance learning, innovations, multimedia textbook, computer linguodidactics, higher education student.

УДК 811:378.147
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.36>

Мудрик О.В.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
Національної академії Національної
гвардії України

Павлова О.О.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
Національної академії Національної
гвардії України

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Українська вища професійна освіта, попри кризову ситуацію, залишається дієдатною, має попит та гідно відповідає на виклики введеного воєнного стану в країні. Наразі зміни соціально-економічних і політичних умов розвитку українського суспільства потребують негайних реформ системи вищої професійної

освіти, основним завданням якої сьогодні насамперед є підвищення її якості, доступності та безпеки. Стрімка інтеграція української освіти до сучасного науково-освітнього простору, підвищення ступеня академічної мобільності слухачів та викладачів, зміцнення зв'язків між різними освітніми установами та рівнями освіти вимагають застосування новітніх технологій і підходів до викладання іноземної мови для здобувачів вищої

професійної освіти. Завдяки інформатизації системи вищої професійної освіти, а саме: удосконаленню технічних засобів презентації інформації, розвитку телекомунікацій та комп'ютерних систем, появі нових освітніх інформаційних технологій, дистанційна освіта стала неоціненною та найперспективнішою частиною загальної освіти й особливо викладання іноземної мови. Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена нагальною потребою детальнішого вивчення дистанційного навчання в сучасних умовах життя українського суспільства та обміну досвідом його застосування задля розвитку й упровадження самих оптимальних та інноваційних освітніх дистанційних технологій у контексті викладання іноземних мов.

Аналіз останніх досліджень. Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Науково-педагогічні публікації, що представлені у фахових виданнях та доповідях на конференціях різних рівнів, свідчать про різнобічний характер досліджень технологій дистанційного навчання іноземним мовам. Редфорд А. (у його роботах узагальнюється досвід та пропонуються рекомендації щодо роботи онлайн на підготовчих курсах задля складання вступних іспитів на бакалаврські та магістерські програми, опанування спеціалізованими знаннями у контексті іноземної мови) [10], Бабелюк О. А., Бовтенко М. А., Хейдушке С., Венкель Х., Кінгслей Дж. (вивчення іноземної мови дистанційно у вищій школі) [2, 5, 12], Майкл Дж. Мур, Грег Керслі [7] (представили модель системи дистанційної освіти, а також засоби структурування та змістовного наповнення курсів у програмах та навчальних матеріалах нової форми, розробили ефективні засоби управління навчальним процесом та шляхи оптимізації опанування навчального матеріалу слухачами в рамках дистанційного навчання). Попри наявність численної кількості наукових праць, які присвячені особливостям організації дистанційного курсу з іноземної мови у закладах вищої професійної освіти, питання розвитку та використання інноваційних технологій дистанційного навчання досі залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює його актуальність.

Мета статті – на основі аналізу позитивного досвіду дистанційного навчання іноземних мов у світовій практиці та вже проведеної роботи вітчизняних та іноземних методистів щодо оптимізації засобів та методів дистанційного навчання іноземних мов визначити та окреслити перспективи інноваційних технологій вказаного вище навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційні технології в освітній галузі покликані підготувати слухача до реального професійного життя, допомагають самостійно зорієнтуватися в умовах сучасного суспільства, впливають на

формування нових особистісних характеристик, серед яких здатність до нетрадиційного мислення та творчі засоби розв'язання конкретних проблем.

Відповідність системи освіти сучасним соціально-економічним і політичним потребам суспільства здійснюється не лише завдяки структурним та організаційним інноваціям, а й внаслідок застосування нових технологій підготовки майбутніх фахівців та суттєвих змін у самій системі змісту процесу освіти. Нове інформаційне суспільство вимагає від сучасних випускників ЗВО достатнього рівня підготовки та професійної компетенції. Володіння іноземною мовою, безперечно, є однією з важливих професійних компетенцій.

У нашому дослідженні ми розглядаємо технологію дистанційного навчання іноземної мови у ЗВО, адже саме університет формує професійні компетенції. Після закінчення загальноосвітнього навчального закладу майбутній абітурієнт має лише базові знання іноземної мови, які не завжди можуть допомогти йому реагувати на якісні зміни у світі науки та техніки. І лише викладання English for specific purposes (ділова іноземна мова, іноземна мова професійно-ділового спілкування, іноземна мова в академічному середовищі) здійснює підготовку майбутніх кваліфікованих спеціалістів. Формування необхідних фахових компетентностей щодо володіння іноземною мовою здійснюється в системі української освіти з упровадженням інноваційних технологій, які мають на меті творче виховання особистості здобувача вищої професійної освіти в інтелектуальному та емоційному вимірах.

Серед провідних варіантів реалізації дистанційного навчання у ЗВО сьогодні – синхронне та асинхронне навчання, кожна з категорій має як низку переваг, так і недоліків. При використанні синхронного методу вивчення іноземної мови всі слухачі одночасно підключені один до одного в єдину загальнодоступну мережу з різних точок доступу. Цей підхід реалізується на практиці за допомогою відеоконференцій та інших навчальних програм онлайн і в режимі реального часу (темпова модель дистанційного навчання). Синхронний тип навчання – один із найбільш широко використовуваних методів у навчальному процесі. Це взаємодія слухачів і викладачів у режимі реального часу. Така модель навчання дає повне відчуття присутності на занятті. Дистанційне вивчення іноземної мови забезпечує гнучку систему управління часом для слухачів, які перебувають під тиском життєвих обставин, що склалися під час воєнного стану в Україні.

Фахівці, які залучені до навчальної діяльності, розуміють, що теперішні обмеження надавати та отримувати навчальні послуги інтенсифікували розв'язання багатьох методичних питань, які тривалий час не вдавалося реалізувати через

традиційну думку про можливість отримати якісну вищу професійну освіту тільки за умов особистого безпосереднього спілкування викладача та слухача. Розвиток комп'ютерної лінгводидактики нині дозволяє методистам та викладачам-практикам експериментувати, впроваджувати продуктивні інновації, тим самим оптимізувати роботу щодо головного завдання лінгводидактики – формування та розвитку іншомовних комунікативно-мовленнєвих компетенцій слухачів [11, с. 56].

Запровадження нових методик та методичних засобів у процесі викладання іноземних мов в умовах традиційних аудиторних занять проходить повільно, інколи консервативно, та має інтеграційну стадію діджиталізації, на якій відбувається пристосування традиційних форм та методик навчання іноземних мов до інноваційних засобів дистанційного навчання. Найбільш перспективні на новому рівні технології викладання іноземних мов нам вважаються методики моделювання та трансформації мовленнєвих систем та певних мовленнєвих форм у формуванні та функціонуванні «віртуальних світів».

Науковці та педагоги-практики напрацьовують стратегії інтеграції в дистанційне навчання мультимедіа технологій [9], відеоматеріалів; аналізують специфіку обміну вербальними та невербальними сигналами в умовах онлайн та офлайн-навчання [1] під час пристосування методик та технологій навчання іноземної мови у дистанційне навчання. Стратегії інтеграції досягнень у різних методиках викладання іноземної мови в дистанційне навчання активно розробляють психологи, лінгвісти, методисти-практики та фахівці в галузі ІТ-технологій. Пошук оптимальних засобів та методів навчання іншомовної фонетики та граматики при аудіюванні та говорінні, опанування стилістичних правил письмового та усного мовлення в навчальному, науковому, діловому, академічному дискурсах та розробка засобів підвищення мотивації слухачів під час навчання онлайн та шляхів подолання труднощів гібридного навчання вважається сьогодні важливими та перспективними напрямками роботи у контексті дистанційного навчання іноземної мови здобувачів вищої професійної освіти.

Дистанційне навчання ґрунтується на технологіях, які забезпечують чимало нових форм і можливостей для продуктивної освітянської діяльності. Новизна результатів – дуже важлива складова будь-яких успішних досліджень. Викладачі постійно ведуть пошук нових технологічних можливостей дистанційного навчання та розробку оригінальних методик, які неможливо було використовувати при традиційних формах навчання. За останні кілька десятиліть розробили різноманітні програми дистанційного, відкритого навчання та моделі онлайн-освіти, спрямовані на

розв'язання проблем доступності, дешевизни та персоналізації навчання у вищій освіті [6]. Наразі з появою масових відкритих онлайн-курсів (МВОК) виникають нові моделі онлайн-освіти, які обіцяють забезпечити гнучкість, доступність та швидке проходження навчання безкоштовно або за низькою ціною для всіх, хто зацікавлений у цьому [13]. Фактично МВОК – нове покоління онлайн-освіти, що заохочує розробку та впровадження курсів, які є масовими, відкритими та заснованими на участі [8]; підтримують ідею розподіленого інтелекту та навчання впродовж усього життя, відкритого навчання, відкритих освітніх ресурсів. Новий технологічний підхід виявляється в такій процедурі електронної лінгводидактики як мультимедійна вправа, що пропонується як засіб оптимізації онлайн-навчання іноземним мовам [4]. Крім того, лінгвісти активно займаються пошуками нових цифрових форматів та напрацюванням нових критеріїв ефективності онлайн-навчання іноземним мовам в умовах віртуального освітнього середовища. У різних МВОК застосовуються різні педагогічні підходи: одні роблять акцент на індивідуальному навчанні за допомогою інтерактивних матеріалів, інші – на соціальному навчанні [3]. Здебільшого це залежить від типу МВОК та платформи, яку пропонує провайдер.

Переважна частина навчального матеріалу, який використовують сьогодні у процесі вивчення іноземної мови на онлайн-платформах, є паперово-електронними гібридами: паралельно функціонують підручники та інші навчальні матеріали на папері та на електронних носіях. Креативні педагоги нерідко доповнюють матеріал власними розробками як для всіх слухачів, так індивідуальними та контрольними завданнями, перетворюючи початковий варіант на своєрідний навчальний комплекс, частина матеріалу якого наявна лише в електронному вигляді та може мобільно оновлюватися.

Мультимедійний підручнику цьому випадку – ідеальний інструмент навчання, оскільки його застосування дозволяє організувати особливе інформаційно-освітнє середовище, яке є запорукою дистанційного навчання, залучити слухачів до самостійного активного освітнього процесу, що не потребує постійної присутності викладача.

Серед ключових переваг електронних мультимедійних підручників з іноземної мови для спеціальних цілей доцільно виділити доступність та можливість постійного оновлення інформації відповідно до нових сучасних досягнень у науці та техніці. Розвиток сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій та мультимедіа значно збільшує можливості використання електронних підручників у навчанні іноземних мов у виші, пропонує викладачеві ефективні методики організації навчального матеріалу, тим самим сприяючи підвищенню якості освіти.

Електронний підручник з іноземної мови містить навчальну інформацію зазначеної дисципліни на електронному носії та має суттєві переваги порівняно з традиційними засобами навчання, а саме:

- слухачів можуть здійснювати швидкий пошук необхідної інформації, оскільки є можливість контекстного пошуку;

- ефективність навчання та рівень сприйняття нового іншомовного матеріалу підвищується завдяки широким можливостям для викладання та ілюстрації теоретичних даних за допомогою засобів мультимедіа;

- слухачів мають можливість підтримувати зворотний зв'язок та взаємодіяти з викладачем.

Засоби створення сучасних електронних підручників:

- традиційні алгоритмічні мови вможливають використання різної кольорової палітри, організують цікавий засіб представлення інформації, створюють особливу структуру електронного підручника. Їхня основна перевага – це можливість використання електронного підручника в практично будь-якій навчальній аудиторії, оскільки вони орієнтовані на наявне технічне забезпечення;

- інструментальні засоби загального призначення – можливості використання текстового та графічного редактора, звукових та анімаційних модулів, розроблених за допомогою інших засобів. Важливо, що при розробці такого електронного підручника викладачеві іноземної мови не потрібно мати спеціальні знання з програмування. Проте відсутність засобів мультимедіа та гіпермедіа значно знижує якісні характеристики такого електронного підручника;

- засоби мультимедіа – комплексний засіб різних способів подачі інформації (статичного тексту та малюнків, рухомих об'єктів). Використання засобів мультимедіа при створенні електронного підручника інтенсифікують та прискорюють процес навчання іноземної мови. Одночасний вплив на зорові та слухові рецептори людини значно підвищують відсоток сприйняття та запам'ятовування нової інформації. До зорової інформації належать елементи статичного (фото, малюнки, графіки й таблиці, символи) та динамічного відеоряду (статичні кадри в послідовному порядку і в різному швидкісному режимі подачі, анімаційні елементи). Інформація, що сприймається студентами на слух – це насамперед іншомовне мовлення, музичні ролики українською або іноземною мовою та різноманітні звукові ефекти;

- гіпертекстові та гіпермедіа засоби використовуються тоді, коли викладач планує нелінійне подання нового навчального матеріалу, можливість звернення до вказаних через посилання нових фрагментів інформації (тексту, аудіо чи відео). Слухачі можуть самі організувати процес надходження нової інформації та за потреби

завжди швидко повернутися до вихідної інформації.

Традиційна структура будь-якого електронного підручника з вивчення іноземної мови у виші нічим не відрізняється від свого друкованого аналога та включає розділи, що призначені для введення нової мовної інформації, її практичного застосування та контролю вивченого матеріалу. Розробники сучасних електронних підручників виокремлюють їх наступні основні характеристики:

- логічне викладення нової навчальної інформації з дисципліни в максимально стислій, але змістовній формі;

- презентація нової інформації у вигляді «живої лекції», зокрема текстові фрагменти супроводжуються аудіо- та відео елементами;

- інтерфейс «живої лекції» передбачає можливість постійного повернення до необхідного фрагмента інформації (лекції) за допомогою лінійної прокрутки;

- ілюстративний фрагмент, що демонструє, повинен супроводжуватися гіпертекстовими засобами – підказками за ходом руху курсору в різних частинах малюнка, схеми, креслення, плану або карти тощо;

- текстові фрагменти також необхідно забезпечити різними посиланнями на основні визначення, поняття та ключові слова;

- певні іншомовні лексичні одиниці (технічні терміни за фахом) супроводжуються відеорядом або анімацією, що значно скорочує час на їх розуміння.

Таким чином, сучасні електронні підручники – це логічно вибудована й наочна презентація нової навчальної інформації, а також зручний у користуванні засіб викладання іноземної мови у закладах вищої освіти в умовах нового інформаційно-освітнього середовища.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вивчення проблеми становлення та розвитку інноваційних технологій дистанційного навчання іноземної мови здобувачів вищої професійної освіти свідчить, що загальна «онлайн-технологізація» освітнього процесу в контексті вищої професійної освіти – це не тільки адаптивна реакція сучасного українського суспільства на несподівані загрози безпеці слухачів та викладачів, але також результат пошуку шляхів зменшити матеріальні та часові витрати в контексті надання освітніх послуг завдяки використанню найновіших технічних розробок в освітньому секторі. Наразі новітні технології дистанційного навчання попри складнощі опанування, консерватизм освітніх традицій допомагають у складній ситуації стабілізувати навчальний процес та досягати в нових реаліях мети – опанування знаннями та навичками, що встановлені програмами навчання.

Розробку інноваційних методик електронної лінгводидактики, використання яких у традиційній лінгводидактиці неможливе, та створення інтерактивних навчальних матеріалів (навчальних комплексів та посібників) нового покоління, пошук найбільш ефективних методів та засобів навчання іншомовної фонетики та граматики на дистанційному курсі під час аудіювання та говоріння, опанування стилістичних правил письмового та усного мовлення у навчальному, науковому, діловому, академічному дискурсах, ми вважаємо перспективними напрямками подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Alhomod S., Shafi M. Success Factors Of ELearning Projects: A Technical Perspective. 2013. TOJET. 12 (2). P. 122-136.
2. Babelyuk O. Strategies and procedures of ecotranslation through ecolinguistic perspective. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики: збірник наукових праць*. Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД». 2018. Вип. 61-62, Ч. 1. С. 20-32.
3. Conole G. MOOCs as disruptive technologies: strategies for enhancing the learner experience and quality of MOOCs. № 2. V. II, 2013. *Revista Científicade Tecnología Educativa*. URL: www.um.es/ead/red/39/conole.pdf (дата звернення 13.11.23).
4. Godwin-Jones R. Challenging Hegemonies in Online Learning. *Language Learning & Technology*. 2012. 16(2). P. 4-13.
5. Heiduschke S., Prats D. Building and Sustaining Language Degrees Online: The Case of German and Spanish. *Online Language Teaching Research: Pedagogical, Academic and Institutional Issues*. Corvallis, OR: Trysting Tree Books. 2017. P. 151-172.
6. Hill P. Four Barriers That MOOCs Must Overcome To Build a Sustainable Model. URL: <http://mfeldstein.com/four-barriers-that-moocs-must-overcome-to-become-sustainablemodel> (дата звернення 31.01.24).
7. Kearsley G. Handbook of Information Technologies for Education and Training. International Handbooks of Information Systems. Springer. Berlin: Heidelberg. 2002. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-662-07682-8_20 (дата звернення 02.02.24).
8. Perifanou M., Economides A. MOOCs for foreign language learning: an effort to explore and evaluate the first practices. *In Proceedings of the INTED*. 2014. URL: <http://library.iated.org/view/PERIFANOU2014MOO> (дата звернення 23.12.23).
9. Popescu E. Providing collaborative learning support with social media in an integrated environment. 2012. P. 112-116.
10. Radford A. W. Learning at a Distance: Undergraduate Enrollment in Distance Education Courses and Degree Programs. *National Center for Education Statistics*. 2011. 22 p.
11. Trokhymchuk S., Bryntseva O., Pasichnyk M. Approaches to Foreign Language Teaching of Future Engineer-Teachers in the Context of Digitalization and Distance Learning. In: Auer M. E., Cukierman U. R., Vendrell Vidal E., Tovar Caro E. Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2024. Vol 900. Springer, Cham. P. 55-61.
12. Wenkel Ch., Kingsley J. Higher education in virtual worlds: teaching and learning in Second Life (international perspectives of education and society). Bingley, UK: Emerald Group Publishing Limited. 2009. 259 p.
13. Yuan L. Powell St. MOOCs and Open Education: Implications for Higher Education. A Whitepaper, CETIS. URL: <http://publications.cetis.ac.uk/2013/667> (дата звернення 14.02.24).